

Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság

A Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság 2018. II. félévi programjai

2018. szeptember 27. 17. óra

Botrány a családban

Előadó: OGOLJUK-BERZSENYI ANETT (levéltáros, Iparművészeti Múzeum, MHGT titkár)

Az ülést vezeti: DR. PANDULA ATTILA (MHGT elnök)

Optimális esetben a család nemcsak vérségi, de érzelmi alapon összetartozó személyek csoportja is. Rengeteg példát találunk a történelemben arra, hogy szülők és gyermekeik, testvérek és más rokonok között igazán bensőséges viszony alakul ki, az egymás iránt érzett szeretet, a gondoskodás az érintettek egész életét átfonja. Előfordul azonban olyan eset is, hogy a családi élet nem ilyen egyszerű, viselkedési problémák, vitás kérdések nehezítik a mindennapokat, amik akár az egész családról alkotott képet is befolyásolhatják.

Hertelendi és vindornyalaki Hertelendy Anna, Deák Gábor felesége, Deák Ferenc nagynyja számos viszonyáról és pazarló életmódjáról volt ismert, amelyek hozzájárultak a férjével és gyermekeivel való rossz kapcsolatához. A családi levéltár több hosszabb leírása foglalkozik Hertelendy Anna életével, melyek között egészen hihetetlen történetek is fenmaradtak.

Nagytétény örököse, a kiskorú Száraz Júlia házasságát Rudnyánszky Józseffel többen elleneztek, azonban a frigy Grassalkovich Antal közbenjárására mégis megkötötték, több évig tartó rossz viszonyt eredményezve Júlia és özvegy édesanyja között. A házaspár később pazarló életmódjával mind alkalmazottaik, mind gyermekeik haragját kivívta, ami lázadásokhoz és birtokperrekhez vezetett. A fiatalon megözvegyült galánthai Fekete Júlia két kiskorú gyermekkel maradt magára, emellett a Jankovich-birtokok kezelését is ő vette át. Az erős jellemű asszony remek birtokpolitikát folytatott, a szőlősgyöröki uradalom fejlesztésére sokat áldozott. Családi élete ugyanakkor nem volt felhőtlen, nem tudta elfogadni, hogy fia, pribéri és vuchini Jankovich János osztrák bárónőt vett feleségül. A hagyomány szerint élete végéig kerülte a kapcsolatot velük, amit végrendelete, amelyben az öröklésből fiát és lányát is ki akarta hagyni, szintén alátámaszt.

Niczky Mózes számos bűnügyet magában foglaló kalandos élete lánya, Niczky Judit irathagyatékában maradt fenn. Mózes örökségét hamar elherdálta, ezt követően mindenféle úton-módon pénzhez próbált jutni, így fogták el például Keszthelyen, miközben épp a diplomát rabolta ki. Számos nővel élt vadházasságban, egyiket a másik után hagyta el mindenféle magyarázat nélkül.

Az előadás a fent részletezetteken túl hasonló esetekből szemezget a 18-19. századi magyar nemesség életéből, elsősorban eddig feltáratlan anyagok bemutatásával.

A francia Service Technique International d'Archives 2018 tapasztalataiból

Előadó: PAULUSZ RICHÁRD (helytörténeti munkatárs, százhalmobattai Hamvas Béla Városi Könyvtár)

A Stage Technique International d'Archives a Francia Köztársaság által 1951 óta évente meghirdetett francia nyelvű nemzetközi levéltári gyakorlat. Szervezője: a Ministère de la Culture et de la Communication-on és közelebbről a Direction générale des patrimoines-en belül M. Jean-Pierre Defrance és az általa vezetett Département de la formation scientifique et technique. A beszámoló röviden kitér: a felkészülést segítő anyagokra (pl. <http://theleme.enc.sorbonne.fr/bibliographies>), a nemzetközi levéltári együttműködési és tájékoztatói lehetőségekre (pl. Kék Pajzs), a gyűjtőterületi munka, megőrzés, levéltári feldolgozás, kutatószolgálat, közművelődési munka egyes kérdéseire.

2018. október 25. 17. óra

A szepességi evangélikus Nendtvich család bevándorlása Pécsre és Baranyába

Előadó: NAGY IMRE GÁBOR (főlevéltáros, MNL Baranya Megyei Levéltár)

Az ülést vezeti: SZIRMAY GÁBOR (MHGT alelnök)

Pécsett Radanay Mátyás püspök 1692. évi rendelete szerint a város polgárainak esküt kellett tenniük, hogy nem fogadnak be nem katolikus lakosokat. II. József 1781. évi türelmi rendelete után az evangélikusok kivételesen a római katolikus Pécsett is letelepedhettek. Közülük elsőként Nendtvich Tamás gyógyszerész telepedett le Késmárkról Pécsre 1804-1806 körül kancelláriai engedéllyel. Nendtvich Tamás alapította meg a pécsi evangélikus gyülekezetet, akit a közösség első világi elnökévé, egyházfelügyelőjévé választottak.

Nendtvich Tamás mind a négy felnőtt fia sikeres pályát futott be. Nendtvich Károly kémikus, a Műegyetem rektora, akadémikus, Pécs város díszpolgára, Nendtvich Vilmos gyógyszerész, Nendtvich Gyula mérnök és Nendtvich Sándor pécsi főmérnök lett. Nendtvich Károlyt hivatása Budapestre szólította és családja Budapestről ágazott szét. Nendtvich Vilmos pécsi, majd eszéki gyógyszerészként dolgozott, a családnak ez az ága Horvátországba szakadt. Nendtvich Gyula családja Mohácsra került.

A harmadik nemzedék legismertebb tagjai Sándor fiai: Nendtvich Dezső siklői gyógyszerész és Nendtvich Andor pécsi polgármester, aki több mint három évtizeden át állt a város élén, illetve Vilmos leánya Nendtvich Vilma, Pécs város felügyelő óvónője.

A negyedik nemzedék leghíresebb személye, a polgármester fia, ifj. Nendtvich Andor építész. A pécsi polgárok közül szinte kivételesen mondható az, hogy a Nendtvich családot évszázadokon át ott találjuk a városi elit között. A Nendtvich család tipikus példa arra, hogy

egy értelmiségi-hivatalnoki család tagjai hogyan szóródnak szét az Osztrák–Magyar Monarchia utódállamaiban.

2018. november 29. 17 óra

**Famíliák, rokonságok az esztergomi érsek szolgálatában.
A Lábatlaniak története a 15. században**

Előadó: TÓTH KRISZTINA (egyetemi adjunktus, ELTE BTK)
Az ülést vezeti: DEBRECZENI-DROPPÁN BÉLA (MHGT főtitkár)

Az esztergomi érsek, mint az ország egyik legnagyobb birtokosa, kiterjedt familiárisi hálózattal rendelkezett. A leginkább köznemesi családból kikerülő familiárisokat sok esetben rokon szálak fűzték egymáshoz, és az érsek szolgálata a családban öröklődött. A hűséges szolgálatért cserébe birtokokat és politikai megbízásokat kaptak, amelyek a feltörekvő köznemeseknek karrierlehetőséget biztosítottak. Az Esztergom megye területén található Lábatlanon élő köznemesi családok szintén az esztergomi érsek szolgálatában álltak a 15. században. A Szécsi család famíliájába tartozó, Zala megyei Dédről származó Farkas fia Péter fia László volt az első ismert családtag, aki az esztergomi érsek közbenjárására Lábatlanon birtokadományt kapott. Pályafutása csúcán érseki nádor és királyi tanácsos volt. Mivel csak lánygyermek volt, unokaöccseinek, a Lábatlani család tagjainak előbbre jutását egyengette. Közülük Lábatlani Gergely várbirtokosként, királyi követként, valamint az esztergomi és kalocsai érsekség vagyonának adminisztrátoraként halt meg. Mivel fiúgyermek nem született neki, vagyonának nagy része unokaöccseire, a kezdetben még Lábatlani, később azonban Bajnai előnevet viselő Both családra szállt. A Bajnai Both családot is szoros szálak fűzték az esztergomi érsekséghez, de közülük többen már a bárók közé emelkedtek, a horvát-szlavón báni méltóságot töltötték be.

Az előadás tehát a Lábatlanon birtokos három családot, illetve a családokat összefűző rokon szálakat mutatja be az esztergomi érsekekhez fűződő viszonyukon keresztül, és felvázolja azokat a rokon kapcsolatokat, amelyek hozzásegítették az egyes családtagokat karrierjük építéséhez és későbbi pályafutásuk megalapozásához.

2018. december 13. 17 óra

**A Rákóczi-szabadságharc dikális összeírásai mint egyháztörténeti források
*Zemplén vármegye protestáns (és görög, valamint római katolikus) lelkészei és tanítói, és
extraneus egyházi birtokosai 1707–1708-ban***

Előadó: OLÁH TAMÁS (osztályvezető, főlevéltáros, MNL Sátoraljaújhelyi Fiókleveletára)
Az ülést vezeti: KOVÁCS ELEONÓRA (MHGT alelnök)

Az MNL Reformációi Emlékév Projekt jó lehetőséget kínált arra, hogy protestáns (de általában is) egyháztörténeti szempontból kevésbé közismert, vagy nem kimondottan kézenfekvőnek tűnő, azonban különösen egyházközség-történeti, vagy archontológiai szempontból érdekes források feltárására és kiaknázására is felhívjuk a figyelmet.

Ilyen forrástípusok a Rákóczi-szabadságharc korának adóösszeírásai. De vajon miért is? A történészek előtt ismert, hogy a Rákóczi-szabadságharc idején, az 1707-ben az ónodi „országgyűlés” alkalmával elfogadott és bevezetett, korszakos jelentőségű, a köztelherviselés elvén nyugvó új „dikális” adórendszer végrehajtásához készített adóösszeírások, az ún. „dicalis conscriptio”-k lehetőséget kínálnak egyháztörténeti jellegű kutatásokra is.

Ennek az az oka, hogy az 1707–1708-ban készített dikális és extraneus összeírások a vármegyében lakó, vagy ott extraneus szőlőbirtokosként előforduló egyházi személyeket (lelkészek, tanítók, stb.) és intézményeket is feltüntetik. Adóalanyként szerepelnek bennük településenként a lelkészek és tanítók, egyházi intézmények, még hozzá szerencsés esetben olyan formában, mint azt Zemplén vármegye esetében több járási és kerületi összeírás alapján láthatjuk, hogy más forrásokkal való egybevetés segítségével felekezeti hovatartozásukra is következtethetünk.

Erről az egyháztörténeti kutatásokhoz módszertani szempontból is izgalmas forráscsoportról kíván az előadás részletesebben szólni.

Összejöveteleink helyszíne: Magyar Nemzeti Múzeum, Pollack Terem,
a szeptember 27-i időpont kivételével, amikor a Római Lapidáriumban tartjuk ülésünket.
Budapest, VIII. kerület, Múzeum krt. 14–16. (Bejövetel a Bródy Sándor utca felőli bejáraton.)
Felkérjük előadóinkat, hogy előadásuk anyagát megjelentetésre alkalmas, szerkesztett formában juttassák el hozzánk, hogy azt később kiadványunkban (Turul) közzétehessük! Az anyagokat e-mailben Kovács Eleonóra alelnök, (egyúttal felelős szerkesztő) címére szíveskedjenek megküldeni: *kovacs.eleonora@mnl.gov.hu*.

Budapest, 2018. szeptember

A Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság vezetősége
E-mail: *mhgt2009@gmail.com*